

УДК 336.71 (477)

Сергій Козьменко (Україна), Тетяна Васильєва (Україна)

Спеціалізовані інноваційно-інвестиційні банки в Україні

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності та визначенню концептуальних основ і організаційно-економічних механізмів формування системи спеціалізованих інноваційно-інвестиційних банків в Україні, дослідженню сучасного стану спеціалізації банків у сфері інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інвестиційне забезпечення, спеціалізовані банки, банк реконструкції та розвитку, державний інноваційно-інвестиційний банк.

Постановка проблеми

Процес глобалізації економіки, що розпочався в ХХ столітті, визначив необхідність прискорення процесів мобілізації фінансових ресурсів, що призвело до істотних трансформацій у кредитно-банківських системах більшості країн. Основні тенденції цих трансформацій виразилися, зокрема, у посиленні концентрації і централізації кредитних інститутів, зростанні груп банків-гігантів, що діють як трансконтинентальні утворення та у процесах універсалізації банків. Разом з тим чітко виокремилася ще одна глобальна тенденція – домінування моделі фінансування економіки, що базується на фондовому ринку при одночасному послабленні ролі традиційного банківського кредитування. Розвиток фінансових інститутів, що спеціалізуються на інвестиційних операціях, їх вторгнення в традиційні банківські ринкові ніші, злиття, що об'єднують фінансовий та корпоративний сектори економіки, призвели до розмивання меж між банківськими та небанківськими ринковими сегментами. В цих умовах посилюється спеціалізація в діяльності банків, зокрема – укріплюються позиції інвестиційних банків, особливо з урахуванням здійснюваної модернізації їх структури та функцій, які поєднують в собі “зони відповідальності” класичного банку, інвестиційної компанії та брокера. Сучасні спеціалізовані банки – це приватні й державні кредитні інститути з особливими завданнями, що виконують ряд функцій по стимулюванню певних сфер національної економіки.

Визнання ролі й пріоритетності інноваційної діяльності, перенесення форм конкуренції з області цін у сферу науково-технічного суперництва, необхідність формування інвестиційної компоненти інновацій створюють необхідність для впровадження інноваційно-інвестиційної спеціалізації в діяльність кредитних інститутів. Але, на жаль, нерозвиненість правової та інституціональної інфраструктури інвестиційного ринку

України, низький рівень розвитку спеціалізованих фінансових інститутів, недосконалість правових засад застосування ряду банківських та фінансових технологій, форм та інструментів у сфері інвестування, в значній мірі стримують зростання обсягів інвестування взагалі, а в тому числі – і в інноваційному секторі економіки.

Окремі аспекти спеціалізації банківських установ у сфері інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку в Україні досліджені відомими українськими економістами, а саме О. Амошею, М. Ареф'євим, Ю. Бажалом, Ю. Василенком, О. Васюренком, Є. Галушком, А. Гальчинським, В. Геєцем, А. Гриньовим, Б. Данилишиним, Г. Добровим, П. Завліним, М. Крупкою, А. Кузнецовою, Т. Косовою, С. Онишко, А. Пересадою, П. Перервою, М. Чумаченком, А. Яковлєвим та ін. Але, незважаючи на значну кількість наукових досліджень в цій сфері, залишається комплекс питань, які потребують подальшої розробки, в тому числі – формування комплексної системи спеціалізованих інноваційно-інвестиційних кредитних установ, удосконалення організаційно-економічного механізму їх функціонування.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності та визначенні концептуальних основ і організаційно-економічних механізмів формування системи спеціалізованих інноваційно-інвестиційних банків в Україні, дослідженні сучасного стану спеціалізації банків у сфері інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу

Сьогодні в Україні розвиток банківської системи здійснюється в напрямку формування європейської моделі універсалізації банківських установ, причому більшість експертів відзначають, що ця тенденція має як свої недоліки, так і певні переваги. З одного боку, універсалізацію можна розглядати як гарантію стабільності банку незалежно від масштабу, місця розташування, множинності зв'язків тощо. З іншого боку, в цьому випадку зростає ризикованість банківських операцій:

вкладення в інвестиційні проекти здійснюються в безпосередньому зв'язку з основною банківською діяльністю, що, у свою чергу, містить у собі погрозу зниження ліквідності банківських вкладень. Як зазначають провідні експерти, в умовах перехідної економіки найбільшою стабільністю можуть володіти банки, які поєднують універсальність із предметно-галузевою й предметно-проблемною спеціалізацією. Спеціалізовані банки в Україні ще мають пройти тривалий шлях у своєму формуванні в якості стійких фінансових установ, що не тільки складно саме по собі, але й вимагає додаткового часу для подолання сформованого скептичного відношення до інвестиційних фінансових інституцій.

Інноваційний бізнес є вкрай специфічною сферою вкладення капіталу, що вимагає застосування особливих технологій, інструментів та схем банківського інвестування, відповідної кваліфікації персоналу банків, методичного забезпечення оцінки специфічних ризиків інновацій та оцінки ефективності інноваційних проектів тощо. З урахуванням низького рівня розвиненості інфраструктурної підтримки інвестування інноваційної діяльності підприємств (практичної неіснуючості кредитно-рейтингових бюро, проблем у розвитку депозитарної мережі, дефіциту якісних послуг щодо маркетингового аналізу успіху інновації на ринку, послуг інвестиційного проектування тощо), універсальні банківські установи край неохоче надають фінансові ресурси інноваторам, оскільки ризики банків при фінансуванні та участі в управлінні інноваційними проектами є вкрай високими. *Перераховані вище фактори формують передумови для спеціалізації банківських установ у сфері інвестиційного забезпечення інновацій.*

Через високу потребу інноваційного сектору економіки в інвестиціях, а отже, і учасниках ринку, що працюють професійно в цій сфері, розвиток спеціалізованого інноваційно-інвестиційного банкінгу на сьогоднішній день є досить перспективним видом діяльності. На нашу думку, сьогодні його можна вважати найбільш затребуваним з боку суб'єктів інноваційної діяльності й одночасно складним для банків широким колом послуг, пов'язаних з управлінням активами підприємства-інноватора (первинним розміщенням його цінних паперів, з операціями з його цінними паперами на вторинному ринку), наданням йому послуг розрахунково-касового обслуговування, кредитування (у різних формах, в тому числі: синдикуваного, консорціумного тощо), проектного фінансування (включаючи консалтингові послуги та

послуги щодо управління інноваційним проектом), здійснення фінансової підтримки цього підприємства за рахунок коштів внутрішнього банківського венчуру.

Сьогодні в Україні мова повинна йти про створення цілісної двопорядкової системи банківських установ, що спеціалізуються на інвестиційному забезпеченні суб'єктів інноваційної діяльності в рамках другого рівня банківської системи України, яка представлена на рис. 1. Спеціалізованими інноваційно-інвестиційними банками пропонується вважати банки, які спеціалізуються на здійсненні портфельних і реальних інвестицій в інноваційний сектор економіки на комісійній основі або за власний кошт шляхом проведення операцій із цінними паперами (випуск, розміщення, придбання), довгострокового кредитування окремих інноваційних проектів, емісійно-засновницької діяльності підприємств-інноваторів, а також надання своїм клієнтам ряд супутніх інвестиційних послуг.

Слід зазначити, що такі банки набули поширення лише в окремих країнах. Так, наприклад, європейські банки є стриманими щодо фінансування інноваційних підприємств і проектів, фактично концентруються на ефективному адмініструванні ризиків. Фінансовим забезпеченням малих суб'єктів підприємництва в повній мірі займається лише Європейський інвестиційний банк (EIB – European Investment Bank). В Ізраїлі на підтримці інноваційного бізнесу спеціалізуються Луомі Банк (Luomi Bank) та Ізраїльський дисконтний банк (Israel Discount Bank), в Канаді – Банку розвитку бізнесу (BDC – Business Development Bank of Canada), в Німеччині – Заклад кредитування відновлення (KfW – Kreditanstalt für Wiederaufbau). Щодо банків розвитку, то їх створення найчастіше є результатом політичної ініціативи, виділення відповідної суми з бюджету держави для капіталу банку і окреслення владою його завдань. Загалом в Європі банки розвитку переважно являють собою гуртові банки, які опрацьовують продукти, а потім шукають посередників (переважно – інші фінансові інституції), за допомогою яких відбувається кінцева дистрибуція. В Канаді банки розвитку безпосередньо контактують з кінцевими клієнтами, що забезпечує глибокий аналіз потреб клієнтів. В Німеччині широко впроваджується практика тісної співпраці приватного сектору і банків розвитку в рамках складних форм фінансування інновацій, причому успіх в значній мірі залежить від активності посередників і їх навичок у галузі фінансування інновацій. Основні особливості спеціалізованих інновацій-

но-інвестиційних банків та перелік основних послуг, які вони можуть надавати своїм клієнтам, продемонстровані на рис. 2.

Розглядаючи *організаційні механізми формування спеціалізованих інвестиційно-інноваційних банків*, можна виділити чотири можливих варіанта їх утворення, які схематично представлені на рис. 3. Розглянемо кожен з них детальніше.

Перший варіант передбачає, що функцією фінансово-кредитного забезпечення інноваційної діяльності слід наділити банк, який цілком буде перебувати в державній власності. З одного боку, державна форма власності, безумовно, спростить процес функціонування даного банку як інноваційного, оскільки в цьому випадку набагато простіше буде вирішити питання державної підтримки банку, наприклад, шляхом часткової компенсації ризиків за рахунок державних і не

державних фондів підтримки інноваційного бізнесу, надання державних гарантій по виданих кредитах, використання диференційованої системи визначення норм обов'язкового резервування у залежності від спеціалізації банку, суми кредиту, типів операцій банку, пов'язаних із кредитуванням інновацій тощо. У той же час акумуляція коштів у державних банках може привести до того, що наукові установи та суб'єкти інноваційного підприємництва, що є основними клієнтами цього банку, не будуть мати контролю за його діяльністю. На нашу думку, цілком в державній власності може перебувати лише спеціалізований банк першого порядку. В умовах України – це державний інноваційно-інвестиційний банк, створення якого передбачено концепцією Державної цільової економічної Програми модернізації ринків капіталу в Україні [1]). В таблиці 1 продемонстровано прогнозний розподіл витрат на створення цього банку.

Таблиця 1. Прогнозні витрати на створення державного інноваційно-інвестиційного банку

Прогнозні витрати (за рахунок державного бюджету)	Прогнозні обсяги фінансування, 2008-2012 рр., млн. грн.					
	Всього	У тому числі за роками, млн. грн.				
		2008	2009	2010	2011	2012
Формування статутного капіталу державного інноваційно-інвестиційного банку	250,0	75,0	50,0	50,0	50,0	25,0

На нашу думку, саме на цей банк мають бути покладені функції державного стимулювання діяльності банків в сфері інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, наприклад, надання кредитів за пільговими ставками для банків – найбільш активних учасників інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, їх консультативна підтримка та часткова компенсація витрат, гарантування кредитів для підприємств-інноваторів, що видаються такими банками, участь у програмах страхування таких кредитів (окремі аспекти) тощо. Таким чином, всі ці функції мають бути передані від НБУ до державного інноваційно-інвестиційного банку, що значно зменшить функціональне навантаження на Національний банк та дозволить зосередити весь комплекс визначених специфічних функцій в одній спеціалізованій банківській установі.

В рамках другого варіанту передбачено, що діяльність по фінансуванню інновацій може здійснювати вже функціонуючий комерційний банк. Перевагами даного способу є використання готової банківської структури і можливість участі інноваторів у прибутках банку. Що стосується недоліків, то можна припустити, що, швидше за все, фінансування наукових організацій і підприємств-інноваторів через цей банк буде запізнюватися, оскільки йому буде необхідно підтриму-

вати обіговість своїх фінансових ресурсів шляхом кредитування не тільки інноваційних заходів, але і вигідних комерційних проектів, надання традиційних посередницьких банківських послуг. Крім того, з урахуванням того, що інноваційні проекти, як правило, характеризуються вкрай високим рівнем ризику і тривалим життєвим циклом, то імовірність виникнення ситуації неплатоспроможності такого банку в умовах відсутності держави в складі його засновників, підвищується. Передача бюджетних асигнувань у комерційну структуру навіть при повному реінвестуванні всього одержуваного прибутку в науку не виключає можливість створення ризикової ситуації і втрати бюджетних коштів.

На сьогодні в Україні не створено жодного повноцінно функціонуючого інвестиційного банку довгострокового кредитування, що негативно позначається на роботі всієї банківської системи, оскільки на комерційні банки перекладаються невластиві їм функції [2]. У відповідності до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [3] продекларовано функціонування інвестиційних банків, до яких відносяться банки, більш ніж 50% активів яких є активами одного виду (інвестиційними кредитами та цінними паперами), але з огляду на структуру активів банківських установ можна стверджувати, що в

Україні цим вимогам не відповідає жоден з банків [4]. В якості спеціалізованих приватних інноваційно-інвестиційних банків себе позиціонують наступні банківські установи: Укрінбанк (у період з 1989 по 1991 рр. здійснював діяльність, спрямовану на розрахунково-касове обслуговування новостворених комерційних структур і кредитування інноваційних проектів (пошук науково-технічних розробок і фінансування їхнього введення у виробництво) [5]); Інпромбанк (інноваційно-промисловий банк, що спеціалізується на кредитуванні й фінансуванні інноваційних проектів, сприянні широкому застосуванню науково-технічних розробок – від проектування до впровадження у виробництво, бере участь у створенні спільних виробництв, насамперед з українськими технопарками й високотехнологічними концернами, орієнтований як на короткострокові, так і на довгострокові кредити строком 5-7 років [6]); акціонерний комерційний інноваційний банк “УкрСиббанк”, який, на жаль, попри заявлену в назві “інноваційність” практично не працює в цій сфері, але, в той же час, є загально-визнаним лідером в сфері надання послуг інвестиційного банкінгу в Україні [7].

За кордоном спроби створення комерційних спеціалізованих інноваційних банків мали місце неодноразово. Зокрема, у Росії такими банками були Менатеп, Інкомбанк, Мосбізнесбанк, Московський індустріальний банк та ін. У Росії створений венчурний фонд, що заснований на кошти великих російських комерційних банків. Однак, незважаючи на те, що дані банки позиціонували себе на фінансовому ринку як спеціалізовані інноваційні фінансово-кредитні установи, насправді частка інвестицій, що направлялася цими банками на фінансування інновацій, складала 1-2% [8]. Більшість аналітиків банківського ринку єдині в думці, що спроби створення суто комерційного інноваційного банку в Україні не дадуть бажаних результатів.

Третій варіант передбачає можливість створення спеціалізованої фінансово-кредитної установи, де в якості засновників приймуть участь наукові й інноваційні організації. Цей варіант дозволяє забезпечити повний контроль за діяльністю банку, орієнтацію його діяльності на інвестування в інноваційну сферу (незважаючи на зниження прибутковості порівняно з іншими банками). При цьому весь прибуток залишається в розпорядженні наукових і інноваційних організацій, у тому числі і в спеціалізованому банку, як у суб'єкті конкретного інноваційного процесу. Крім того, досить цікавим може стати створення акціонерного інноваційного банку за умови, що кон-

трольний пакет акцій належить установам науки й інноваційним організаціям.

Згідно з четвертим варіантом можна створити спеціалізовану фінансово-кредитну установу, де в якості засновників приймуть участь як держава, так і приватні інвестори. Прикладом такого банку в Україні є УБРР – Український банк реконструкції і розвитку, який був створений в 2003 р. як акціонерне товариство закритого типу, тобто не має статусу державного банку. Даний банк було створено за ініціативою і силами Української державної інноваційної компанії (УДІК), яка на першому етапі володіла 99,99% його акцій, але сьогодні у складі його акціонерів є цілий ряд недержавних вітчизняних і іноземних інвесторів [9]. У 2004 р. УДІК заявляла про плани щодо продажу 49% акцій УБРР іноземному інвестору, але ця ідея так і не була реалізована. В 2007 р. переговори щодо придбання контрольного пакету УБРР вела малайзійська фінансова група Hong Leong, яка має намір прийняти участь у фінансуванні інноваційних та інфраструктурних проектів (у сфері будівництва та транспорту) в Київській області. Також в 2007 р. Укрексімбанк заявив про свої наміри увійти до капіталу УБРР шляхом прийняття участі у додатковій емісії (50% акцій + 1 акція) з метою отримання контролю над ним [10]. Проти створення УБРР як кредитного банку першого рівня виступили міжнародні фінансові організації – МВФ і Світовий банк, оскільки існує думка, що західні банки, інвестуючи в УБРР, витіснять ці фінансово-кредитні установи з українського фінансового ринку [11, 12].

УБРР має спеціалізацію інвестиційно-промислового банку, основними завданнями якого є забезпечення фінансової підтримки інновацій в їх просуванні на ринки, бюджетне кредитування інноваційних заходів, надання суб'єктам інноваційної діяльності недорогих і, найголовніше, – великих ресурсів. В уставі УБРР зазначено, що його місія полягає у створенні сприятливих умов для розвитку економіки України через сприяння розвитку інноваційної та інвестиційної діяльності і підтримку вітчизняного товаровиробника, дотримуючись при цьому оптимального балансу інтересів клієнтів, акціонерів та самого банку. УБРР створений з метою надання кредитних ресурсів фізичним та юридичним особам під фінансування та впровадження наукових розробок УДІК, що є його засновником. Вітчизняні аналітики стверджують, якщо банк виправдає покладені на нього надії, то в країні з'явиться ще один монополіст: УБРР разом з УДІК будуть найбільш вагомими

гравцями сфери кредитування інновацій, оскільки витримати конкуренцію з державним гігантом, що оперує дешевими та «довгими» коштами, дуже складно.

План роботи УБРР був чітко сформований на період з 2004 по 2009 рр., причому, якщо у 2004 р. статутний капітал цього банку становив 200 млн. грн., то до кінця 2009 р. його планується збільшити до 500 млн. грн. У довгостроковій перспективі (через 15 років) УБРР планує перетворитися на могутню банківську структуру з капіталом близько \$1 млрд. Нажаль, виходячи з таких розмірів статутного капіталу досліджуваного банку, можна поставити під сумнів його здатність до фінансування великомасштабних інноваційних заходів в економіці, адже, згідно з нормативами НБУ, максимальний розмір кредиту в одні руки при розмірі статутного фонду в 200 млн. грн. станове лише 50 млн. грн. Розуміючи це, НБУ, тим не менш, не надає УБРР будь-яких поступок щодо зміни нормативів.

Нажалі, останнім часом в УБРР виник цілий ряд проблем. Так, наприклад, в 2007 р. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб перевів УБРР в категорію тимчасових учасників, а НБУ в кінці 2006 р. заборонив цьому банку приймати вклади від фізичних та юридичних осіб у зв'язку з невиконанням вимог НБУ щодо ліквідності [13].

На нашу думку, з огляду на сучасне положення комерційних банків, а саме, відсутність достатніх фінансових ресурсів для проведення операцій кредитування інноваційної діяльності, наявність більш вигідних альтернативних сфер інвестування (короткострокові кредити, «короткі» гроші, валютні операції і т.д.), реальним кроком по вдосконаленню фінансово-кредитного механізму забезпечення переходу України на інноваційний шлях розвитку можна вважати підвищення ефективності функціонування саме цього банку. За свідченням провідних дослідників, джерелами коштів для УБРР можуть бути: частина бюджетних видатків, емісійні та кредитні кошти НБУ, частина коштів від реалізації державних цінних паперів, частина коштів, одержаних від приватизації державного майна, частина вільних коштів комерційних банків (при умові наявності надлишкової ліквідності на ринку міжбанківського кредитування) у вигляді купівлі або участі в розміщенні серед своїх клієнтів довгострокових боргових цінних паперів, емітованих УБРР [14].

Зважаючи на значну частку держави у капіталі УБРР, надійність його фінансових інструментів практично не буде поступатися довгостроковим

державним цінним паперам, але завдяки впровадженню їх постійного двостороннього біржового котирування, наприклад, через інститут маркет-мейкерів на ПФТС, цінні папери з фіксованою дохідністю УБРР можуть користуватися значно більшим попитом серед широкого кола інвесторів (як банків, так і небанківських установ). Банки при цьому можуть використовувати облігації УБРР як ліквідну заставу при здійсненні операцій рефінансування зі сторони НБУ поряд з державними та ПДВ-облігаціями [15]. Крім того, одним з нових напрямків діяльності УБРР може бути залучення в державний сектор приватних інвестицій шляхом розміщення гібридних фінансових інструментів державних підприємств, наприклад, деяких специфічних видів корпоративних облігацій, ще розповсюджених сьогодні на вітчизняному ринку цінних паперів, облігацій з правом голосу, конвертованих облігацій та облігацій зі змінним відсотком [16,17].

Але для налагодження ефективної роботи УБРР слід вирішити цілу низку проблем, в тому числі, здійснити реформу банківської системи, яка б передбачала наявність крім універсальних, також і спеціалізованих банків, що вимагає не тільки зміни відповідного законодавства, а й диференціацію підходів НБУ до банківського нагляду, оскільки «вузька» банківська спеціалізація передбачає більші ризики, ніж в універсальних комерційних банках. Крім того, функції УБРР не повинні дублювати функції іншої державної банківської установи – Ощадбанку, тобто мова повинна йти про розробку оптимальної схеми їх взаємодії, наприклад, Ощадбанк може залучати кошти, які через УБРР потім вкладаються в перспективні високотехнологічні галузі, причому за користування залученими коштами УБРР платить Ощадбанку таку процентну ставку, яка дасть змогу останньому бути конкурентоспроможним на ринку депозитів. УБРР міг би продавати пули своїх кредитів шляхом емісії цінних паперів, які повинна гарантувати держава. Таким чином, могла б бути створена надійна, постійно діюча система залучення грошових ресурсів в економіку [18].

Для порівняння відзначимо, що в Росії банк розвитку створений ще в 1999 р., причому, на відміну від України, 100% його акцій належать державі в особі Російського фонду федерального майна. Основний напрям діяльності банку складає довгострокове кредитування реального сектора економіки. Метою діяльності Російського банку розвитку уряд Російської Федерації визначає як практичне сприяння реалізації державної інвестиційної політики шляхом кредитування

реального сектора економіки в пріоритетних сферах, визначених урядом Російської Федерації. Пріоритетними вважаються інноваційні проекти, фінансування імпортозаміщуючих галузей промисловості, фінансування модернізації основних фондів підприємств. Слід зауважити, що на сьогодні цей банк входить до “двадцятки” найбільших банків Росії [19, 20].

Ініціатором створення іншого банку досліджуваного типу – *Українського банку сприяння розвитку (УБСР)* – є Національний банк України, Кабінет Міністрів України та німецька банківська група KfW. Передбачається, що його статутний капітал складе близько 20 млн євро. Цей банк має бути створений на основі Німецько-українського фонду (НУФ), який, є “віртуальною” структурою (працівників у ньому взагалі немає, а безпосередньо рішення про управління його коштами приймає сам НБУ, точніше група управління проектами міжнародних кредитних ліній Нацбанку, але визначати його стратегію НБУ сам не може, оскільки цей фонд створюється спільно з німецькою Кредитною установою з відновлення KfW).

Планується, що УБСР стане кредитором останньої інстанції для банків, які просувають програми мікрокредитування, візьме на себе частину функцій зі стимулювання мікрокредитування, які досі в Україні виконували ЄБРР і НУФ, прийме участь у компенсації відсоткових ставок і надання гарантій суб'єктам малого і середнього бізнесу. Але українські банкіри неоднозначно сприймають ідею створення такого банку, зазначаючи, що, з одного боку, рефінансування банків необхідне для зниження вартості кредитів для клієнтів, а з другого – ринок є досить саморегульованим, виходячи з чого банки можуть прийти до зниження ставок і за рахунок конкуренції, яка вже зараз змушує їх спрощувати процедури і вимогу до застав. Гарантії держави і компенсація ставок не завжди дають позитивного ефекту. Якщо у позичальника немає особистої зацікавленості у погашенні кредиту виходячи з наявності поручительства, може постраждати якість обслуговування кредиту. Дискусійною є ефективність компенсації ставок, оскільки банкірам буде складно пропонувати ринкові ставки клієнтам, які звикли до такої компенсації. Не можна стверджувати, що банкам при цьому вдасться залучити більше клієнтів, оскільки сьогодні набагато важливіші оперативність, якість обслуговування та довіра до банку.

Прикладом співпраці держави та приватних інвесторів при формуванні спеціалізованої іннова-

ційно-інвестиційної банківської установи можна вважати формування спеціалізованих інституцій, що забезпечують фінансово-кредитну підтримку інноваційного підприємництва на місцевому та регіональному рівнях. В даному випадку мова може йти про створення регіональних і місцевих інноваційних банків, банків реконструкції і розвитку, банків проектного фінансування, завданням яких може бути залучення коштів різних позабюджетних фондів (пенсійного, соціального страхування та ін.) і використання їх для довгострокового інвестування в інновації. Наявність місцевих або регіональних органів влади в числі акціонерів банку може полегшити пошук компромісу між прибутковістю об'єктів вкладення капіталу і їхньою соціальною значимістю. Саме на спеціалізовані регіональні інноваційно-інвестиційні банки слід покладати основні надії як на основний фактор фінансового забезпечення інноваційного розвитку в регіоні, оскільки: по-перше, вони в найбільшій мірі заінтересовані в розвитку того регіону, в якому здійснюють свою інвестиційну діяльність, оскільки самі повністю економічно від нього залежні; по-друге, вони вкладають кошти в тому самому регіоні, де їх залучають, на відміну від загальнодержавних банків розвитку, які інвестують в ті регіони, де інвестиційний клімат є найсприятливішим, що призводить до диспропорцій в інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку в країні; по-третє, на відміну від загальнонаціональних банків розвитку, регіональні банки добре знають інвестиційну та інноваційну кон'юнктуру в даному регіоні та враховують її особливості при розробці власної інвестиційної політики, працюють з наперед визначеною клієнтурою та застосовують індивідуальні підходи до неї.

Висновок

Пошук механізмів стимулювання взаємозв'язку і взаємодії банківського капіталу й інновацій як гарантів забезпечення стійкого економічного зростання в Україні, є винятково актуальним. Принципове значення для економічної системи має той факт, що банківські інвестиції безпосередньо пов'язані зі структурними змінами в економіці і її інноваційним розвитком, оскільки для збільшення норми нагромадження і підвищення інвестиційної привабливості національної економіки повинні органічно поєднуватися основні структурно-функціональні фактори – інвестиції й інновації, співвідношення яких закладає основу для модернізації економіки і її макроекономічної збалансованості. Без банківських інвестицій як джерел фінансування інноваційного розвитку

не може бути і мови про інтенсивний розвиток економічної системи, однак при цьому варто пам'ятати, що їхня наявність сама по собі не є достатньою умовою для забезпечення економічного зростання. Необхідність активізації участі банків у процесі інвестиційної підтримки інноваційного бізнесу впливає з взаємозалежності успішного розвитку банківської систе-

ми й економіки в цілому. З одного боку, банки зацікавлені в стабілізації економічної ситуації, оскільки це є необхідною умовою їхньої діяльності, з іншого боку – стабільність економічного розвитку у великій мірі залежить від стійкості і гнучкості банківської системи, її ефективного функціонування.

Список використаних джерел

1. Проект Державної цільової економічної програми модернізації ринків капіталу в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2007 № 976-р. "Про схвалення Концепції Державної цільової програми модернізації ринків капіталу України" // офіційний сайт Державного агентства України з інвестицій і інновацій. – www.in.gov.ua
2. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика / Національний ін-т стратегічних досліджень. – К.: НІСД, 2003. – 368 с.
3. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. № 2121-3 // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 5-6 (09.02.2001). – С. 30.
4. Структура кредитно-інвестиційного портфелю комерційних банків України // <http://www.aub.com.ua>.
5. Офіційний сайт Укрінбанку // www.ukrinbank.com
6. Морозенко О. Финансисты, которые не только считают деньги, но и просчитывают тенденции // Контракты. – 2002. – №40 (сентябрь).
7. Офіційний сайт Укрсиббанку // ukrsibbank.com
8. Банковское дело: Справочное пособие / М.Ю. Бабичева, О.В. Трохова и др.; Под ред. Ю.А. Бабичевой. – Москва: Экономика, 1994. – 397 с.
9. Рижов В. На роздуми немає часу // Урядовий кур'єр. – 14 вересня 2002 р. – №169. – С. 7.
10. Дубинський А. Укрэксимбанк приберет к рукам УБРР // Экономические известия. – 2007. – № 161(694) от 19.09.
11. Західні банки за допомогою Українського банку реконструкції і розвитку "виб'ють" ЕБРР із території України // Бизнес. – 2003. – №29 от 05.08.
12. Шевченко С. НУФ "перетвориться" на УБРР? // Галицькі контракти. – 2003. – № 17-18. – С. 21.
13. Головин В., Андрущенко К. Правительство создает новый государственный банк // Дело. – 2007. – 12 января.
14. Прозоров Ю.В. Інституційні зміни у структурі банківського капіталу та посилення кредитної підтримки інноваційно-інноваційного шляху розвитку економіки // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т 15: Збірник наукових праць: Наукове видання. – Суми.: Мрія-1 ЛТД; УАБС, 2004. – С. 3-5.
15. Жаліло Я.А., Кияк А.Т., Прозоров Ю.В., Ряботінь М.І., Сменковський А.Ю. Від парадигми фінансової стабілізації – до ідеології зростання: Аналітична доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень. – К.: Центр антикризових досліджень, 2002. – 48 с.
16. Коляда Т. Про ефективність використання коштів від приватизації державного майна // Економіка України. – 2002. – №7. – С. 42-47.
17. Коляда Т., Прозоров Ю. Створення Українського банку реконструкції та розвитку як вихід з інституціональної пастки на шляху залучення інвестицій економіку України // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – 2003. – №12. – С. 33-38.
18. Зінько Н.Я. Сучасний стан банківського фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні // Інтеграційні процеси та розвиток фінансової системи України: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (29-30 листопада 2006 року). – Х.: ФОП Лібуркіна Л. М., 2006. – С. 188-189.
19. Слинко Д. Банк розвитку "клонували" // Галицькі Контракти. – 2003. – №21.
20. Коробова Г.Г. Система государственных банков развития реального сектора экономики // Банковские услуги. – 2003. – № 4. – С. 16-22.

Отримано 09.01.2008

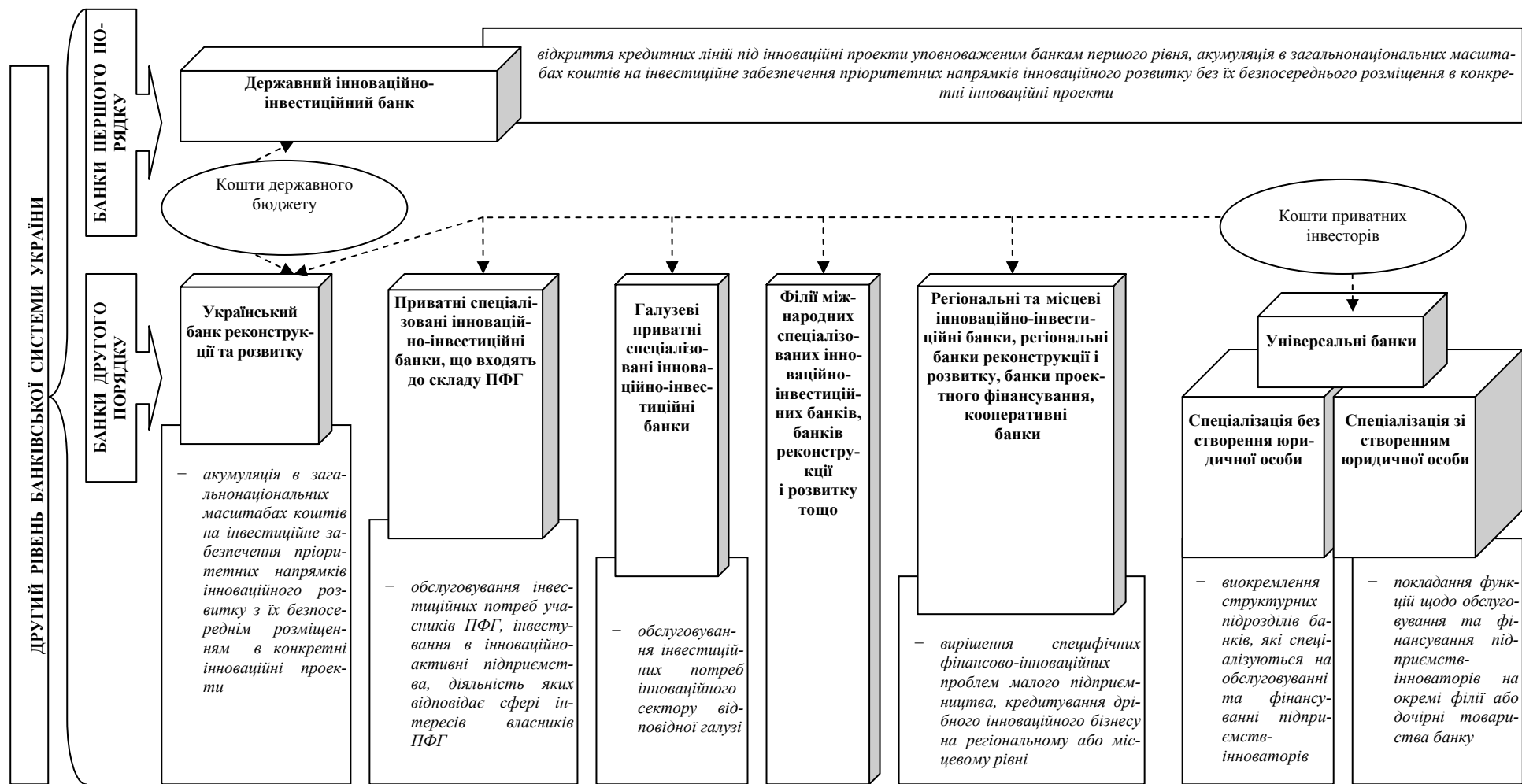

Рис. 1. Концептуальні засади формування двопорядкової системи спеціалізованих інноваційно-інвестиційних банківських установ в рамках другого рівня банківської системи України

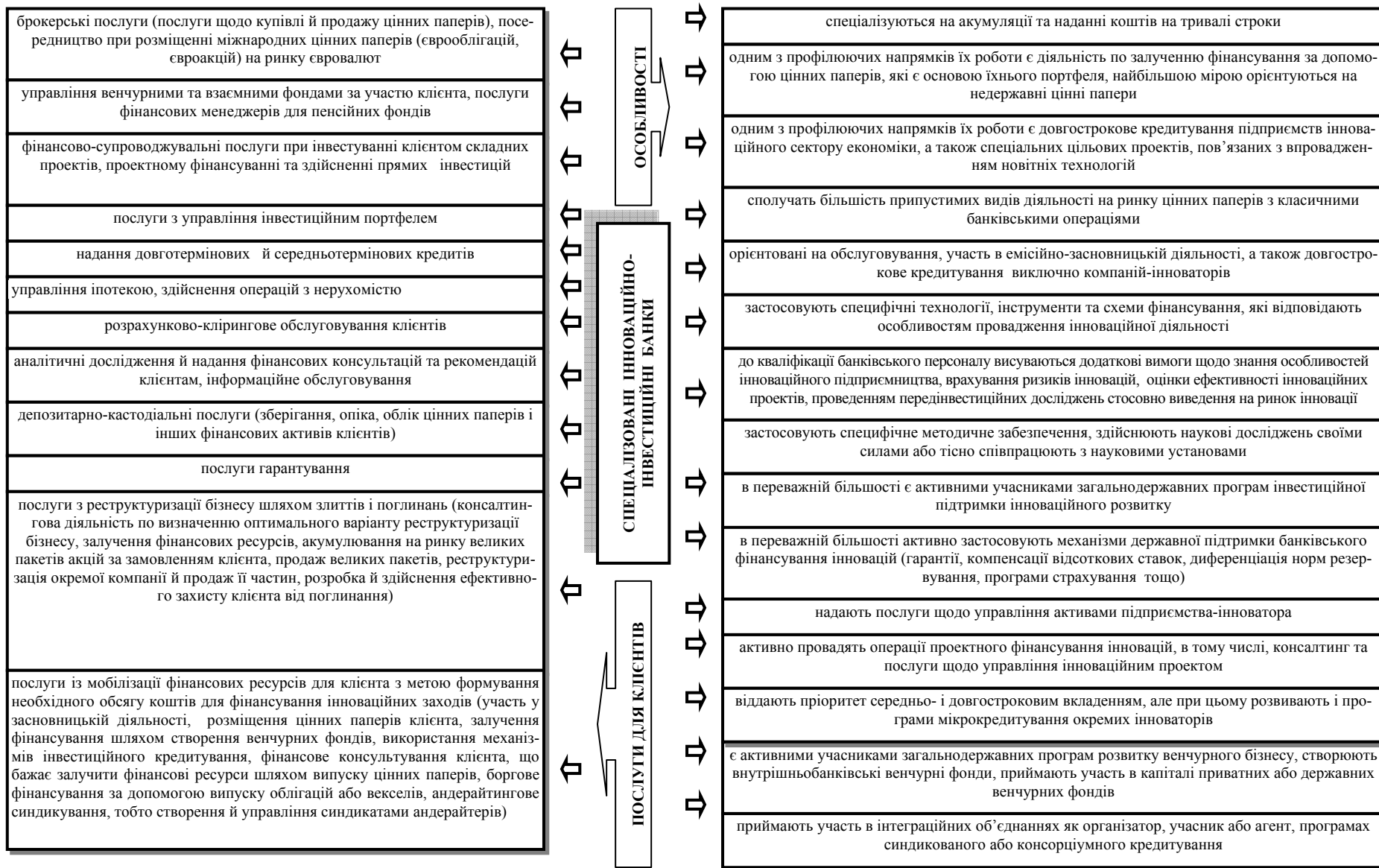

Рис. 2. Основні особливості та послуги спеціалізованих інноваційно-інвестиційних банків

Рис. 3. Організаційні механізми формування спеціалізованих інвестиційно-інноваційних банків